

Total No. of Printed Pages—15

4 SEM TDC BUMT (CBCS) C 409

2023

(May/June)

COMMERCE

(Core)

Paper : C-409

(Business Mathematics)

Full Marks : 80
Pass Marks : 32

Time : 3 hours

The figures in the margin indicate full marks
for the questions

1. যি কোনো পাঁচটা প্রশ্নের উত্তর দিয়া : $2 \times 5 = 10$

Answer any five questions :

(a) LPP-এর ব্যবহারের বিষয়ে বর্ণনা করা।

Discuss the uses of LPP.

P23/1148

(Turn Over)

(b) যান নির্ণয় কৰা :

Find the value of

$$\begin{vmatrix} 5 & 3 & 15 \\ 5 & 1 & 2 \\ 5 & 3 & 5 \end{vmatrix}$$

(c) $A = \begin{bmatrix} 0 & 0 \\ 5 & 0 \end{bmatrix}$ ই'লে, প্রমাণ কৰা যে $A^2 = 0$.

If $A = \begin{bmatrix} 0 & 0 \\ 5 & 0 \end{bmatrix}$, show that $A^2 = 0$.

(d) $f(x) = \begin{cases} 2+x, & x < 3 \\ 7-x, & x \geq 3 \end{cases}$ ই'লে, $f(0)$ আৰু $f(3)$ ব।
যান নির্ণয় কৰা।

If $f(x) = \begin{cases} 2+x, & x < 3 \\ 7-x, & x \geq 3 \end{cases}$, find $f(0)$ and
 $f(3)$.

(e) যান নির্ণয় কৰা :

Find the value of

$$\lim_{x \rightarrow 1} \frac{x^3 - 1}{x - 1}$$

(f) চিষ্ঠাপী কিম্বি আৰু শুগাত কিম্বি সংজ্ঞা দিব।

Define perpetuity and deferred annuity.

(g) যদি $u = f(x, y)$ এটি ফলন হ'লে কেৱল অধিকলজ $\frac{\partial u}{\partial x}$ আৰু $\frac{\partial u}{\partial y}$ ব। ধাৰণা দিব।

If $u = f(x, y)$ is a function, then define

the partial derivatives $\frac{\partial u}{\partial x}$ and $\frac{\partial u}{\partial y}$.

2. (a) (i) যদি $\begin{bmatrix} 1 & 5 \\ 0 & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 3 \\ 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} x \\ 0 \end{bmatrix}$ হয়, তেহেতু $x \neq$
যান নির্ণয় কৰা।

2

If $\begin{bmatrix} 1 & 5 \\ 0 & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 3 \\ 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} x \\ 0 \end{bmatrix}$, find x .

3

(ii) যান নির্ণয় কৰা :

Find the value of

$$\begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 1 & 4 & 9 \\ 1 & 8 & 27 \end{vmatrix}$$

(4)

(iii) দলি $A = \begin{bmatrix} 1 & 0 & -2 \\ 2 & 2 & 4 \\ 0 & 0 & 2 \end{bmatrix}$, তাহলে কোনটি

$$A^2 - 3A + 2I = 0.$$

If $A = \begin{bmatrix} 1 & 0 & -2 \\ 2 & 2 & 4 \\ 0 & 0 & 2 \end{bmatrix}$, prove that

$$A^2 - 3A + 2I = 0.$$

(iv) সমাধান করা (হীলকক পদ্ধতিবে) :

Solve (using matrix method) :

$$x + y + z = 6$$

$$2x - y + 3z = 9$$

$$x + 3y - 2z = 1$$

নাইবা / Or

(b) (i) নির্ণয়কর সমস্যা দিয়া।

Define Determinant.

(ii) প্রমাণ করা কৈ :

Show that

$$\begin{vmatrix} a-b & b-c & c-a \\ b-c & c-a & a-b \\ c-a & a-b & b-c \end{vmatrix} = 0$$

P23/1148

(Continued)

(5)

$\therefore A = \begin{bmatrix} 2 & 1 & -2 \\ 3 & 1 & 4 \\ 1 & 2 & 3 \end{bmatrix}$

তাহলে কোনটি কোনটি কোনটি

$$AI = IA.$$

If $A = \begin{bmatrix} 2 & 1 & -2 \\ 3 & 1 & 4 \\ 1 & 2 & 3 \end{bmatrix}$ and I is an unit

matrix, then prove that $AI = IA$.

(iv) ক্রেমার সূত্র প্রয়োগ করে সমাধান করা :

Solve using Cramer's rule :

$$2x + y + z = 1$$

$$x - y + 2z = -1$$

$$3x + 2y - z = 4$$

3. (a) (i) এখন $f(x) = x + |x|$ এবং $f(3)$ এবং $f(-3)$ এর মান কৈ নথি?

If $f(x) = x + |x|$, are $f(3)$ and $f(-3)$ equal?

P23/1148

(Turn Over)

Scanned with OKEN Scanner

(6)

(ii) মান নির্ণয় করা :

Evaluate :

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sqrt{1+2x} - \sqrt{1-3x}}{x}$$

3

(iii) যদি $y = 2x + \frac{4}{x}$, প্রমাণ করা যে

$$x^2 \frac{d^2y}{dx^2} + x \frac{dy}{dx} - y = 0$$

4

If $y = 2x + \frac{4}{x}$, prove that

$$x^2 \frac{d^2y}{dx^2} + x \frac{dy}{dx} - y = 0$$

(iv) দেখুওয়া যে $f(x) = x^3 - 6x^2 + 9x - 8$ ফলন বৃহস্পতি মান $x = 1$ আৰু শুল্কস্তোত্তম মান $x = 3$ ত হয়।

5

Show that the function $f(x) = x^3 - 6x^2 + 9x - 8$ has a maximum value at $x = 1$ and a minimum value at $x = 3$.

P23/1148

(Continued)

(7)

নাইবা / Or

(b) (i) মান নির্ণয় করা :

2

Evaluate :

$$\lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - 3x + 2}{x^2 + x - 6}$$

(ii) যদি $f(x) = \frac{cx+d}{dx+c}$ হয়, প্রমাণ করা যে

$$f(x) \cdot f\left(\frac{1}{x}\right) = 1.$$

3

If $f(x) = \frac{cx+d}{dx+c}$, prove that

$$f(x) \cdot f\left(\frac{1}{x}\right) = 1.$$

(iii) ফলন $f(x)$ বৰ সংজ্ঞা এনেদৰে দিয়া হৈছে :A function $f(x)$ is defined as follows :

$$f(x) = \begin{cases} 3+2x, & -\frac{3}{2} \leq x < 0 \\ 3-2x, & 0 \leq x < \frac{3}{2} \\ -3-2x, & x \geq \frac{3}{2} \end{cases}$$

P23/1148

(Turn Over)

Scanned with OKEN Scanner

(8)

প্রমাণ করা যে ফলনটি $x = 0$ অবস্থায় আক

$$x = \frac{3}{2} \text{ ত নিষিদ্ধ।}$$

4

Prove that the function is continuous at $x = 0$ and

discontinuous at $x = \frac{3}{2}$.

(iv) $\frac{dy}{dx}$ নির্ণয় করা য'ত

Find $\frac{dy}{dx}$, if

$$1. \quad y = e^x - 2x^2 + \log x$$

$$2. \quad y = \frac{\log x}{e^x}$$

$$3. \quad x = at, \quad y = \frac{a}{t}$$

1+2+2

4. (a) (i) যদি $u = f(x, y)$ এটা ফলন হয়, তেওঁ

আংশিক অবকলজ $\frac{\partial u}{\partial x}$ আৰু $\frac{\partial u}{\partial y}$
মানে কি?

2

(9)

If $u = f(x, y)$ is a function, then

define the partial derivatives $\frac{\partial u}{\partial x}$

and $\frac{\partial u}{\partial y}$.

(ii) যদি $u = x^2 + 2xy + y^2$, প্রমাণ আংশিক

অবকলজ $\frac{\partial u}{\partial x}$ আৰু $\frac{\partial u}{\partial y}$ নির্ণয় কৰা।

3

If $u = x^2 + 2xy + y^2$, then find

the partial derivatives $\frac{\partial u}{\partial x}$

and $\frac{\partial u}{\partial y}$.

(iii) যদি $f(x, y) = \frac{x^4 + y^4}{x + y}$, প্রমাণ কৰা যে f

এটা সমগোত্রীয় ফলন।

4

If $f(x, y) = \frac{x^4 + y^4}{x + y}$, prove that f is
a homogeneous function.

P23/1148

(Continued)

P23/1148

(Turn Over)

Scanned with OKEN Scanner

(10)

(iv) $u = x^2 + 2y^2$ ফলনটোর মুঠ অরক্ষজ du
উলিওৱা।

5

For the function $u = x^2 + 2y^2$, find
the total derivative du .

নাইবা / Or

(b) (i) মুঠ অরক্ষজ বুলিলে কি বুজা?

2

What do you mean by Total
differential?

(ii) $u = \frac{x-y}{x+y}$ ফলনৰ ক্ষেত্ৰত ইউলাৰৰ উপপাদ্যৰ

সত্যতা প্ৰমাণ কৰা।

3

Verify Euler's theorem for the

function $u = \frac{x-y}{x+y}$.

(iii) যদি $f(x, y) = x^3 + 3x^2y + 3xy^2 + y^3$

এটা ফলন হয়, তেন্তে $f_{xx}, f_{xy}, f_{yx}, f_{yy}$
কি হ'ব?

4

If $f(x, y) = x^3 + 3x^2y + 3xy^2 + y^3$ is
a function, find $f_{xx}, f_{xy}, f_{yx}, f_{yy}$.

P23/1148

(Continued)

(11)

(iv) যদি $u = \log(x^2 - y^2)$ হয়, প্ৰমাণ কৰ কৈ

$$\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} = 0$$

5

If $u = \log(x^2 + y^2)$, prove that

$$\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} = 0$$

5. (a) (i) সৰল সূত আৰু চক্ৰবৃক্ষ সূতৰ মাজত পাৰ্থক্য কি? 2

What is the difference between
simple interest and compound
interest?

(ii) এজন মানুহে 36,000 টকা দুজন মানুহক
4% আৰু $4\frac{1}{2}\%$ হাৰত ধাৰলৈ দিলৈ 6 বছৰৰ
পিছত তেওঁো দুয়োজনৰ পৰা সূত হিচাপে মুঠ
9,240 টকা পালে। মানুহজনে কাক, কিমান টকা
ধাৰলৈ দিছিল?

3

A man lent ₹ 36,000 to two persons
at 4% and $4\frac{1}{2}\%$ respectively. After
6 years, he received ₹ 9,240 in all
from them as interest. How much
did he lend to each of them?

(Turn Over)

Scanned with OKEN Scanner

- (iii) 'কার্যকরী সূত' আৰু 'নামমাত্ৰ সূত' কি? কাৰ্যকৰী সূত আৰু নামমাত্ৰ সূতৰ মাজৰ সম্বন্ধটো লিখা।

What are 'Effective rate of Interest' and 'Nominal rate of Interest'?
What is the relation between effective rate of interest and nominal rate of interest?

- (iv) কিঞ্চিৎব বিভিন্ন প্ৰকাৰসমূহৰ বিষয়ে বৰ্ণনা কৰা।

Write in detail about various types of Annuities.

নাইবা / Or

- (b) (i) কিঞ্চিৎব নগদ মূল্য বুলিলে কি বুজা?

What do you mean by present worth of annuities?

- (ii) কিছুমান টকাৰ বছৰি 14.5% সবল সূতৰ হাৰত 3 বছৰ আৰু $4\frac{1}{2}$ বছৰৰ সূতৰ পাৰ্থক্য 348 টকা হ'লে, টকাৰ পৰিমাণ কিমান?

The difference of simple interest on a certain sum of money at 14.5% PA for 3 years and $4\frac{1}{2}$ years is ₹ 348. Find the sum.

- (iii) বছৰি 5% চক্ৰবৃক্ষ হাৰ সূতৰ কিছুমান টকা কিমান সময়ত দুগ্ৰেলৈ 2 গুণ হ'ব?

In what time will a given sum of money double itself at 5% PA rate of compound interest?

- (iv) বছৰি 6% কাৰ্যকৰী সূতৰ হাৰৰ সমতূল্য ছফটীয়া নামমাত্ৰ সূতৰ হাৰ কিমান?

Calculate the nominal rate of interest convertible half-yearly when the effective rate is 6% PA.

6. (a) (i) LPP-ত দৈত্যতাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ বিষয়ে লিখা।

Write about the necessity of duality in LPP.

- (ii) LPP-ৰ অভিধাৰণাসমূহ লিখা।

Write the assumptions of an LPP.

- (iii) অসীম সমাধান আৰু সৌলিক সমাধানৰ বিষয়ে চমু টোকা লিখা।

Write short notes on unbounded solution and basic solution.

(14)

(iv) বেথাচিত্রে জৰিয়াতে তলো LPP সমাধান কৰা : 5

Solve graphically the following LPP ;

অধিকতম মান নির্ণয় কৰা (Maximize)

$$Z = 10x_1 + 5x_2$$

সাধেক্ষে (subject to)

$$2x_1 + x_2 \leq 26$$

$$2x_1 + 4x_2 \leq 56$$

$$x_1 - x_2 \geq -5$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

নাইবা / Or

(b) (i) ব্যবসায় বাণিজ্যের ফেড্রুত সমস্যা সমাধানের বাবে
LPP-এ পৰিসৰ কি? 2

Write the scope of LPP in solving
business problems.

(ii) LPP-এ সাধাৰণ গাণিতিক আৰ্থিত্ব লিখা। 3

Write the general mathematical
model for LPP.

(iii) LPP-ত দ্বেততাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ বিষয়ে লিখা। 4

Write about the necessity of duality
in LPP.

P23/1148

(Continued)

(15)

(iv) জোন উৎপন্নকৰণ কৰা কৰা কৰা কৰা কৰা কৰা : 5
উৎপন্ন কৰা কৰা কৰা কৰা কৰা, কৰা
কৰা কৰা কৰা কৰা কৰা কৰা কৰা
LPP-এ কৰা কৰা :

A manufacturer produces two
products A and B. The time of
preparation, capacity available and
net income are given in the
following table. Formulate the LPP :

প্ৰোডুক্ট Product	ছেদন Cutting	কেণ্ট্ৰোকেচন Fabrication	সমূহ Assembly	আয় (টাঙ্কা) Income (₹)
A	1	4	2	150
B	2	5	3	180
উৎপন্ন Available	500	1400	700	

★ ★ ★

P23—4000/1148 4 SEM TDC BUMT (CBCS) C 409

Scanned with OKEN Scanner